

Arnhemse moeder van de kinderrevalidatie

Door Elio Pelzers / Gelders Archief

Rond 1900 was de leiding van de zorg in de protestantse wereld vooral in handen van mannelijke dominees en artsen. Een vrouw in een leidinggevende positie was een bijzonderheid.

Zuster Johanna van Ness was zo'n bijzonderheid, want zij viel op door haar vooruitziende blik en doortastendheid, toen zij de leiding had van het Nederduits Hervormd Diaconessenhuis in Arnhem van 1884 tot 1902. Ze werd omringd door mannelijke bestuurders met grote namen in de gezondheidszorg, zoals ds. K.F. Creutzberg – de oprichter - orthopedisch chirurg dr. W. Renssen en predikant-directeur D. Disselhof. Van Ness werd op 5 augustus 1884 in de Eusebiuskerk ingezegend als diacones en als moeder van het Diaconessenhuis. Toen ze aantrad bezat het net opgerichte Diaconessenhuis geen rode cent. Onder haar leiding ontwikkelde het ziekenhuis aan de Bovenbrugstraat zich snel. In het laatste kwartaal van 1884 kwamen elf patiënten naar het hospitaal toe, in 1888 al 759. Het aantal diaconessen groeide onder haar bewind van één in 1884 naar zestig in 1902.

Maar het was niet alleen het Diaconessenhuis waar 'moeder' Van Ness furore maakte. Ze zou vooral geschiedenis schrijven doordat zij medeoprichtster was van de naar haar genoemde Johanna Stichting. Van Disselhof, Renssen en Van Ness staan min of meer aan de wieg van de revalidatie in Nederland. Op 4 juli 1899 hield chirurg Renssen een lezing voor de Nederlandse Maatschappij tot Bevordering van de Geneeskunst in Arnhem over de verzorging van 'gebrekkigen en mismaakten'. Hij keek onder meer naar de Duitse en Deense situatie. Het driemanschap richtte daarop de *Vereniging van Gebrekkige en Mismaakte Kinderen in Nederland* op. Van Renssen reisde naar een instelling voor lichamenlijk gehandicapte jongens in Nowawes bij het Duitse Potsdam om er zijn licht op te steken. De chirurg

erkende dat de 'Moeder van het Diaconessenhuis', zoals Johanna van Ness steeds werd aangeduid, de stoot gaf tot uitvoering van het plan om een tehuis voor lichamenlijk gehandicapte kinderen op te richten: de Johanna Stichting.

De Johanna Stichting was de eerste instelling voor lichamenlijk gehandicapte kinderen in Nederland. Op 9 december 1900 opende men het tehuis. Het bestuur van het Diaconessenhuis stond een deel van het gebouw Bethanië aan de Bovenbrugstraat af voor de Johanna Stichting. Het nieuwe tehuis was bestemd voor lichamenlijk gehandicapte jongens en meisjes tussen de 3 en 15 jaar die niet blind of doofstom waren. Van de eerste twee jongens die in het tehuis kwamen, was de een verlamd aan armen en benen en de andere had last van krampachtig samengetrokken ledematen.

Vanaf het begin van de oprichting toonde het koninklijk huis warme belangstelling voor het werk. Jaren later was dit nog steeds het geval. Koningin Juliana opende in de jaren zestig een revalidatiecentrum voor gehandicapten, Het Dorp. Dit was een initiatief van de in 2008 overleden arts Arie Klapwijk, geneesheer-directeur van de Johanna Stichting. Het kwam er dankzij een televisie-actie.

Tegenwoordig herinnert het Johanna KinderFonds, een fonds dat kinderrevalidatie financiert, nog aan de naam van Johanna van Ness. Revalidatiecentrum Groot Klimmendaal zet het fysieke werk van de Johanna Stichting voort.

Zuster Johanna van Ness is niet lang in het bestuur van de Johanna Stichting gebleven. Ze stapte op 2 juli 1902 op. Men had haar in 1883 uit Duitsland gehaald, waar zij leidster was van het Städtisch Krankenhaus in Wesel. Na haar afscheid vertrok zij naar Emden (Noord-Duitsland). Zij bleef het lief en leed van de Johanna Stichting volgen. Nog verschillende jaren was zijn donateur van haar tehuis. Ze overleed in januari 1909 in Emden.

Dit artikel is onderdeel van de serie Arnhemse Kopstukken over 'mensen van formaat en velerlei pluimage' die hun stempel drukten op de Arnhemse historie. Dit artikel is aflevering 80 dat verscheen in De Gelderlander van 30 oktober 2008.

Van de serie is een boek verschenen, dat voor €15,- te koop is in de boekhandel. ISBN-nummer 978-90-78215-49-3.